

Popol Vuh

Ovo je stara predaja... Postojala je prva knjiga, napisana davno, ali ona je skrivena za tražitelja i istraživača. Veličanstveni su bili opisi i priče o tome kako je stvoreno sve, kako su stvoreni nebo i zemlja, kako su potom podijeljeni u četiri djela; a zatim je doneseno mjerno užje, razapeto na nebu i preko zemlje.

Tako započinje predgovor američkog Indijanca u svetoj knjizi Maja – Popol Vuh. Ona sadrži priče i drevne mitove o stvaranju neba, zemlje i čovjeka. U jednom su trenutku u povijesti Quiché Maje iz Gvatemale zabilježili jednu od mnogih usmenih predaja ovog teksta. Knjiga se naziva i Knjiga savjeta. Sastoji se od dva djela: «Stvaranje i život junaka» i «Priča o narodu».

Na početku 18. stoljeća taj je tekst bio povjeren naizgled pouzdanom i iskrenom mladom španjolskom svećeniku Franciscu Ximénezu, koji je tamo doplovio s ostalim svećenicima. On ga je marljivo prepisivao i prevodio na španjolski. Pretpostavlja se da originalni tekst još uvijek postoji.

Popol Vuh je – uz tri majanska kodeksa, drezdenski, pariški i madridski, i još neke spise – jedini sačuvani pisani dokument o dubokom znanju i nauci Maja. Svi zajedno, ti su spisi najvažniji izvori istraživanja o majanskoj kulturi. Na njihovoj osnovi možemo steći uvid u iskustvo i mišljenje Maja, u onoj mjeri u kojoj to možemo razumjeti. Ponekad nam se njihov sadržaj i korištenje čine neobičnima. Simboli su drugačiji i još uvijek nerazumljivi, a ipak cjelina pobuđuje osjećaj srodnosti, kao da je to nešto što prepoznajemo, premda mu značenje leži duboko skriveno.

«Ovo je priča...», ovako započinje majanska priča o stvaranju svijeta.

«U početku...», započinje knjiga Postanka u Bibliji.

«Kada na visokim...», ovako započinje babilonski ep o stvaranju sveta Enuma Elish, čiji dio je i ep o Gilgamešu.

Ako pobliže razmotrimo te tri priče, uvidjet ćemo da imaju mnogo toga zajedničkog. Sve nam prenose sliku stvaranja makrokozmosa, svijeta i čovjeka, prilagođeno imaginacijskim snagama i svijesti čovjeka tadašnjeg vremena. One govore o izgonu iz rajskog postojanja, o nekoj strukturi koja se uzdiže ka nebu, o velikoj vodi i vatrenim katastrofama koje su se

nadvile nad svijet, o brodu nasukanom na planinu i o konažnom povratku u kraljevstvo svjetla. Popol Vuh opisuje potpuno jednake događaje!

Spisi malo poznati na zapadu

Do današnjih je dana majanski ep o stvaranju nekom nepravdom pobudio malo interesa, vjerovatno zbog toga što ima obilježje svete knjige, a možda i zato što korijeni zapadne kulturne povijesti leže uglavnom u židovsko-egipatskim, grčko-perzijskim i indijskim religijama i kulturama. Popol Vuh, ima pravo na jednako mjesto u nizu velikih priča koje nas povezuju sa svitanjem svijeta. Nakon španjolske invazije 1524. godine i uništenja i propasti majanske kulture, nekoliko je vodećih Maja pokušalo održati nešto od svoje kulture za potomstvo. Tako su nastale knjige Chilám Balám, knjige svećenika jaguara. Opisi su u tim knjigama, kao i bilješke o obredima i vjerovanjima Maja, vrlo šturi i skriveni zbog inkvizicijskih istraživanja.

Francuski opat Brasseur de Bourbourg mnogo je učinio da svijet upozna sa svjetonazorom Maja. Godine 1861. on je izdao Popol Vuh, *Le Livre Sacré et les mythes de l'antiquité américaine* (Popol Vuh, Sveta knjiga i mitovi američke antike). Kako je kasnije ustanovljeno, njegova je knjiga uglavnom temeljena na španjolskom prijevodu Ximénez-ovog teksta koji je pronađen na opatovom posjedu. Sva kasnija izdanja su bila temeljena na Brasseurovim opisima i interpretacijama.

Ximénez-ov je tekst izgubljen nakon što je došao u posjed jednog samostana u Gvatemali 1730. nakon svećenikove smrti. Nakon mnogih lutanja originalni tekst se, zajedno s drugim Ximénez-ovim spisima, ponovno pojavio 1941. kada ga je pronašao Adrián Recino, bivši gvatemalski ambasador u SAD u Newberry biblioteci u Chicagu. Njegov prijevod, *Popol vuh, Las historias antiguas del Quiché* (Popol Vuh, drevna povijest naroda Quiché), objavljen je 1947. godine.

Pisac Wolfgang Cordan (što je bilo umjetničko ime W. H. Horna), koji se prilično udubio u majansku kulturu, preveo je i objasnio Popol Vuh s originalnog jezika Quiché Maja. Njegov prijevod je objavljen po prvi put 1977. s naslovom *Popol Vuh – Das Buch des Rates* (Popol Vuh – Knjiga savjeta). Prijevod koji je korišten u ovom članku u mnogome je preuzet iz njegovog prijevoda.

Stvaranje sveta

Stvaranje univerzuma, sveta i svijeta započelo je u knjizi Popol Vuh simboličnim riječima:

«Ovo je priča o tome kako je sve bilo u spokoju, sve smireno, u tišini; sve nepokretno, mirno, a široko nebo bilo je prazno. Ovo je prvi događaj, prva priča. Nije bilo ni svijeta, ni životinje, ptica, riba, rakova, drveća, kamenja, pećina, usjeka, trava, niti šuma; postojalo je samo nebo.

Površina zemlje još se nije pojavila. Postojalo je samo mirno more i nepregledna širina neba. Ništa još nije bilo sastavljeno, ništa što bi moglo proizvesti buku, ništa što bi se kretalo, ili drhtalo, ili proizvodilo zvuke na nebu. Ništa još nije stajalo; postojala je samo mirna voda, blago more, samo i mirno. Ništa nije postojalo.

Postojala je samo nepokretnost i tišina i tama, u noći. Jedino su stvoritelj, Tepeu i pernata zmija Gucumatz, pradjedovi, bili u vodi okruženi svjetlom. Bili su skriveni pod zelenim i plavim perjem, pa su se stoga zvali Gucumatz.

Po svojoj prirodi bili su oni veliki mudraci i mislioci. Jednako je tako postojalo i nebo, i srce nebesa, koje se naziva Cabavil, onaj koji vidi u tami, kako nam je rečeno.

Tepeu i Gucumatz sreli su se u tami, u noći, i razgovarali su. Pričali su tako, raspravljajući i razmatrajući; a onda su se složili, sjedinili svoje riječi i misli. Zatim su meditirali i postalo im je jasno da kada se zora pojavi, mora biti stvoren svijet.

Onda su planirali stvaranje, pa rast drveća i guštera, i rođenje života i stvaranje svijeta. Tako je bilo dogovoreno u tami i noći iz srca nebesa.» Slike stvaranja Popol Vuha govore o stvorenjima i stadijumima svijesti svih stvorenja, te o ulozi bogova i polubogova, o njihovom padu i putu kroz podzemni svijet. Njihova izvršena čuda posjeduju očitog izgleda, izmeću ostaloga, sa sedam strofa iz Knjige Dzyana

H. P. Blavatsky i sumerske mitologije. U njima je također moguće ištitati i elemente iz egipatske tradicije, iz knjige Postanka i iz starih grčkih misterija.

Na svakom kontinentu možemo pronaći mitove i tradicije iz drevnih vremena koji simbolično opisuju stvaranje, postanak i vječnovo unutrašnje putovanje; uvijek u zavisnosti od pripadajuće kulture. U Popol Vuhu srećemo božanske sunčeve mladiće Hunahpúa i Xbalanquéa (koji se mogu usporediti s muško-ženskim principom pravoga vjeka) kako se predaju zemaljskom kraljevstvu sjena, Xibalbi, majanskom podzemlju, Hadu, i nadvladavaju zlo.

«Uspravili su se usred svjetlosti i odmah su uzneseni u nebo. Jednom je poklonjeno sunce, drugome mjesec. Tada su se zasvjtlili svod nebesa i lice zemlje.»

Popol Vuh razlaže kako je vjek, kao četvrta kreacija, stvoren iz kukuruza, simbola Sunca. vjek se, dakle, smatra djetetom Sunca, koje je duhovna snaga. To nepogrešivo možemo dovesti u vezu s iskazom da je vjek stvoren na božju sliku i priliku.

«Ovo su imena prvih ljudi koji su stvoreni i oblikovani iz kukuruzne kaše: Jaguar grmlja, Jaguar noći, Gospodar noći i Mjesec jaguar; oni nisu imali majke.

Nije ih rodila žena, niti su bili zaeti. Oni su stvoreni udom.»

Popol Vuh nadalje govori o tim prvim ljudima: «Bili su obdareni inteligencijom; kada bi nešto ugledali, odmah bi mogli vidjeti još i dalje od toga; bili su obdareni vijenjem i znanjem o svemu što postoji na svijetu. Dok bi gledali, mogli su vidjeti sve oko sebe, i mogli su proniknuti u tajne nebeskog svoda i unutrašnjosti Zemlje.

Stvari skrivene u daljini vidjeli su sve, bez potrebe da se kreću; u jednom trenu mogli su vidjeti svijet, a vidjeli su ga upravo odande gdje su stajali.

Velika je bila njihova mudrost; pogled im je sezao u šume, do stijena, jezera, mora, planina i dolina. Uistinu, bili su divljenja dostojni ljudi: Jaguar grmlja i Jaguar noći, Gospodar noći i Mjesec jaguar...

I ljudi su zatim odmah mogli vidjeti sve što postoji na svijetu... Mogli su spoznati sve, ispitati etiri došljaka, etiri toke u nebeskom svodu i zakrivljeno lice Zemlje.»

Ali, stvoritelj ih je ispitao i našao ih suviše ponosnima. «Nisu li, sluajno, po prirodi to jednostavna bića koja smo mi stvorili? Što ako se ne budu razmnožavali? Hajde da malo ispitamo njihove želje, jer ne stoji dobro s onim što možemo vidjeti. Moraju li oni biti, kojim sluajem, jednaki nama, njihovim stvoriteljima, koji mogu daleko vidjeti, koji znaju sve i vide sve?» Tako su oni govorili, i odmah su promijenili prirodu svojih djela i svojih stvorenja.

«Tada im je srce nebesa zamaglilo oči, što im je zastrlo vid, kao kad se dune u ogledalo. Oči su im bile prekrivene i mogli su vidjeti samo ono što im je bilo blizu i jasno.

Tako su mudrost i sve znanje etvorice ljudi, kao i porijeklo i početak stvari, bili uništeni.

Na taj su način stvoreni i uobličeni naši djedovi, naši oevi, srcem nebesa, srcem Zemlje...

Zatim su nastale njihove žene i supruge. Sam ih je Bog stvorio s pažnjom. U snu su se pojavile, i bile su istinski lijepe, njihove žene, uz bok Jaguara grmlja i Jaguara noći, Gospodara noći i Mjeseca jaguara. Ovo su imena njihovih žena: Nebeska voda, Izvorska voda, Kolibri-voda i Voda dugorepa papiga. To su bila imena njihovih supruga, koje su bile izvrsne žene.

Zašli su oni ljude, malih plemena i velikih plemena... Imena svakoga od njih bila su različita dok su se dalje množili tamo na Istoku... Došli su zajedno negdje s Istoka...Ni Sunce, ni svjetlost nisu još bili stvoreni kada su se oni razmnožili... Bilo ih je u tako velikom broju, crnih i bijelih ljudi, ljudi mnogih klasa, mnogih jezika, bilo ih je prekrasno uti...»

Ova živopisna priča o stvaranju Popol Vuha na kraju završava riječima: «... ugledali su izlazak Sunca. Imali su jedan jedinstveni jezik. Nisu se klanjali ni kamenu, ni drvetu i sjeđali su se rijeđi nebeskog srca i zemaljskog srca...»

«Neka bude zora i neka dođe svjetlost!» Tako su govorili dok su đekali na izlazak Sunca, dolazak dana. U taj đas ugledali su izlazak Sunca i zagledali se u jutarnju zvijezdu, veliku zvijezdu koja prethodi Suncu, koja obasjava nebeski svod i površinu Zemlje, obasjava korake đovjeka koji je stvoren i oblikovan.»

Source:

<https://hr.rosycross.org/hr/artikel/popol-vuh>